

Föstudaginn 1. desember 1995.

Nr. 370/1995.

Jón Valentínusson

(Jón St. Gunnlaugsson hrl.)

gegn

Jan G. Davidsson

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

Kærumál. Málskostnaður. Virðisaukaskattur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 7. nóvember 1995 að fengnu leyfi réttarins 17. sama mánaðar. Kæran barst réttinum ásamt kærumálgögnum 14. nóvember sl. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 27. október 1995, þar sem staðfest var fjárnám, sem sýslumaðurinn í Reykjavík gerði 12. janúar 1995 í eignarhluta sóknaraðila í fasteigninni Laugavegi 8 í Reykjavík að kröfu varnaraðila. Kæruheimild er í 3. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989 um aðför, sbr. 3. tl. 102. gr. laga nr. 92/1991. Sóknaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og áðurnefnd fjárnámsgerð dæmd ógild. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og kærumálskostnaðar.

Varnaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur og sér dæmdur kærumálskostnaður.

Með dómi Hæstaréttar 28. apríl 1994 var sóknaraðili dæmdur ásamt fleirum til að greiða varnaraðila 800.000 krónur í málskostnað. Ágreiningur málsaðila reis af samningi þeirra í milli um einkaumboð til dreifingar og sölu á sportfatnaði og um hönnunargjald. Í dómi Hæstaréttar er tekið fram, að við ákvörðun málskostnaðar hafi ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts. Þar var ekki tekin afstaða til þess, hvort sóknaraðila væri skylt að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun. Sóknaraðili greiddi hinar dæmdu fjárhæðir, en hafnaði því, að sér bæri að greiða virðisaukaskatt af fjárhæð málflutningsþóknunar, þar sem starfsemi varnaraðila væri virðisaukaskattsskyld. Varnaraðili krafðist fjárnáms fyrir þessum hluta máls-

kostnaðarins, að höfuðstól 174.253 krónur, auk vaxta og kostnaðar, og féllst sýslumaðurinn í Reykjavík á það. Var sú ákvörðun staðfest af Héraðsdómi Reykjavíkur.

Fallist er á það með sóknaraðila, að viðskipti þau, sem deilt var um í máli þessu, varði starfsemi, er sé virðisaukaskattsskyld samkvæmt 1. tl. 3. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt með síðari breytingum, en engin undanþáguákvæði laganna eiga við um þau eða einstaka þætti þeirra. Sóknaraðila verður því ekki gert að greiða varnaraðila virðisaukaskatt af málflutningsþóknun, er fólst í málskostnaði, sem dæmdur var með dómi Hæstaréttar 28. apríl 1994. Ber því að taka kröfu sóknaraðila til greina og ógilda fjárnámsgerðina.

Varnaraðili greiði sóknaraðila málskostnað í héraði og kærumálskostnað, svo sem í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er felldur úr gildi.

Fjárnám, sem gert var í eignarhluta sóknaraðila, Jóns Valentínussonar, í fasteigninni Laugavegi 8 í Reykjavík 12. janúar 1995, er ógilt.

Varnaraðili, Jan G. Davidsson, greiði sóknaraðila samtals 50.000 krónur í málskostnað í héraði og kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 27. október 1995.

1. Sóknaraðili er Jón Valentínusson, kt. 110228-4229, Barðaströnd 2, Sel-tjarnarnesi.

Varnaraðili er Jan Gunnar Davidsson, kt. 100745-7989, Lokastíg 13, Reykjavík.

Með bréfi, dags. 19. janúar 1995, sendi sóknaraðili dóminum með vísan til 92. gr. laga nr. 90/1989 málsgögn og hafði uppi kröfur vegna aðfarargerðar nr. 11/1994/21362, sem fram fór hjá sýslumanninum í Reykjavík 12. janúar 1995. Við þá gerð var þrátt fyrir mótmæli sóknaraðila (gerðarþola) gert fjárnám hjá honum fyrir kröfum varnaraðila (gerðarbeiðanda), að höfuðstól 174.253 krónur, auk vaxta og kostnaðar, samtals 193.449 krónur.

Úrskurður dómsins, upp kveðinn af fulltrúa dómstjóra 4. apríl 1995, var

kærður til Hæstaréttar, sem kvað upp dóm 8. júní sl. (mál nr. 194/1995). Dómsorð: „Hinn kærði úrskurður er felldur úr gildi og öll meðferð málsins fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur. Er málinu vísað heim í hérað til nýrrar dómsmeðferðar og dómsálagningar. Kærumálskostnaður fellur niður.“

Í þinghaldi 13. f. m. lögðu aðilar fram kröfur sínar, þ. á m. framangreint bréf, og skjöl, sem eru þeim til grundvallar. Málið var tekið til úrskurðar að loknum munnlegum flutningi þess 11. þ. m.

Sóknaraðili krefst þess, að umrædd aðfarargerð sýslumannsins í Reykjavík verði ógilt og varnaraðila gert að greiða sér málskostnað að skaðlausu. Hann krefst þess einnig, að í úrskurði verði kveðið á um frestun frekari fullnustugerða, sbr. 2. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989, verði eigi fallist á ógildingu gerðarinnar.

Varnaraðili krefst þess, að kröfum sóknaraðila verði hrundið og aðfarargerð nr. 11/1994/21362 verði staðfest. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi sóknaraðila og að við ákvörðun hans verði tekið tillit til skyldu sinnar til að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun.

2. Varnaraðili krafðist fjárnáms með bréfi 18. nóvember 1994 til tryggingar skuld, að höfuðstól 196.000 krónur, auk vaxta og kostnaðar, samtals 245.483 krónur. Aðfararheimild, sbr. 1. tl. 1. mgr. 1. gr. laga nr. 90/1989, var dómur Hæstaréttar frá 28. apríl 1994 í málinu nr. 34/1991, en ákvæði í dómsorði, sem hér skiptir máli, er svohljóðandi: „Áfrýjendur (þ. á m. sóknaraðili máls þessa, – innskot dómara) greiði stefnda (varnaraðila, – innskot dómara) 800.000 krónur í málskostnað samtals í héraði og fyrir Hæstarétti.“ Fjárhæð þessa hafði sóknaraðili þegar greitt, en varnaraðili vísaði til þess, sem segir í forsendum dómsins: „Rétt er, að áfrýjendur greiði stefnda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, svo sem í dómsorði greinir, og hefur þá ekki verið tekið tillit til greiðslu virðisaukaskatts.“ Að fram komnum andmælum gerðarþola (sóknaraðila), sem að hluta byggðust á því, að höfuðstóll kröfugerðar væri rangur að því leyti, að krafist væri virðisaukaskatts á útlagðan kostnað vegna reksturs málsins í héraði, var kröfufjárhæðin lækkuð í það horf, sem að framan greinir.

Lagðir hafa verið fram reikningar til varnaraðila frá lögmanni hans fyrir málflutningsþóknun vegna framangreinds máls, 1.138.621 króna, auk virðisaukaskatts, 229.999 krónur, og söluskatts 24.000 krónur.

3. Sóknaraðili kveður afstöðu sína reista á því, að deila aðila, sem um hafi verið fjallað í fyrrgreindum hæstaréttardómi, hafi snúist um hönnunarstarfsemi varnaraðila, sem sé virðisaukaskattsskyld samkvæmt lögum nr. 50/1988. Hann kveður það hafa verið óumdeildan skilning, frá því er virðisaukaskattur var tekinn upp hér á landi, að honum verði eingöngu bætt við

dæmdan málskostnað/innheimtuþóknun í þeim tilvikum, þegar dómhafi/kröfueigandi reki ekki virðisaukaskattsskylda starfsemi. Sú tilhögun eigi eðlilega rætur að rekja til þess, að viðkomandi geti ekki nýtt sér þann virðisaukaskatt, sem honum beri að greiða lögmanni sínum til viðbótar málskostnaði hans, með því að draga hann frá sem innskatt við skil sín á virðisaukaskatti, eins og virðisaukaskattsskyldur aðili geti á hinn bóginn gert.

Sóknaraðili mótmælir því, að almennur fyrirvari í forsendum Hæstaréttar í nefndu máli, þess efnis, að ekki hafi verið tekið tillit til greiðslu virðisaukaskatts við málskostnaðarákvörðun, skeri efnislega úr um það, hvort bæta eigi virðisaukaskatti við málskostnað þann, sem dæmdur var. Það álítaefni hafi eigi heldur verið til umfjöllunar við meðferð málsins.

Loks mótmælir sóknaraðili því, að dómur Hæstaréttar frá 5. nóvember 1993 í málinu nr. 428/1993 hafi þýðingu fyrir úrlausn þessa máls, enda hafi ekki verið um það ágreiningur í því máli, að dómhafar hafi ekki verið virðisaukaskattsskyldir.

4. Varnaraðili kveður það vera ljóst af forsendum dóms Hæstaréttar í máli aðila frá 28. apríl 1994, að virðisaukaskattur hafi ekki verið innifalinn í málskostnaði. Skatturinn skuli koma til viðbótar tildæmdum málskostnaði í slíkum tilvikum, þótt þess sé ekki getið í dómsorði, sbr. dóm Hæstaréttar frá 5. nóvember 1993.

Varnaraðili styður kröfu sína um staðfestingu hinnar umdeildu aðfarargerðar við það, að engu máli skipti um skyldu dómþola til þess að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun, hvort dómhafi hafi með höndum virðisaukaskattsskyldan rekstur eða ekki. Sá málskostnaður að við bættum virðisaukaskatti, sem dómþola sé gert að greiða dómhafa, sé í eðli sínu sjálfstæð greiðsla frá dómþola til dómhafa. Málskostnaður, sem ákvarðaður sé með dómi, bindi aðeins aðila dómsmálsins, en ekki lögmanninn. Reikningur lögmannsins til viðskiptavinar síns geti verið hærri eða lægri en hinn tildæmdi málskostnaður og jafnvel svo, að skeiki allháum fjárhæðum. Af þessu eðli málskostnaðarákvörðunar leiði, að hafi dómstóll ákveðið, að tildæmdur málskostnaður skuli, til viðbótar við hina tilgreindu fjárhæð, bera virðisaukaskatt, sé dómþoli með sjálfstæðum hætti skuldbundinn til þess að greiða þann virðisaukaskatt án tillits til þess, hvernig uppgjör milli lögmannsins og dómhafans fer fram. Á sama hátt sé þessi skuldbinding dómþola óháð öllum öðrum lögskiptum dómhafa og annarra, þ. m. t. ríkisins, vega skattalegs uppgjörs.

Jafnvel þótt fallist verði á það sjónarmið sóknaraðila, að þeim einum beri að reikna virðisaukaskatt af málflutningsþóknun, sem séu ekki virðisaukaskattsskyldir, verði samt sem áður að taka kröfur varnaraðila til greina, þar

sem hann hafi aldrei rekið virðisaukaskattsskylda starfsemi eða haft virðisaukaskattsnúmer frá 1. janúar 1990, er lög nr. 50/1988 urðu virk, hvorki á grundvelli hins umdeilda samnings aðila frá 17. desember 1987 né annars. Hann kveður lögmann sinn hafa gert sér þrjá reikninga vegna vinnu við málaferlin. Af þeim hafi verið heimtur virðisaukaskattur, sem hann hafi greitt og ekki getað nýtt sér sem innskatt við skil á virðisaukaskatti.

Þá kveður varnaraðili hina efnislegu kröfu, sem dæmt hafi verið um í upphaflega dómsmálinu milli aðila, hafa verið um skaðabætur vegna ólög-mætrar kyrrsetningar. Málskostnaðurinn sé því endanlega kominn til af dómsmáli um persónulega skaðabótakröfu, sem sé ekki skattskyld samkvæmt 15. og 16. gr. laga nr. 50/1988.

Loks telur varnaraðili, að mótmæli við virðisaukaskattskröfu sinni séu of seint fram komin. Málskostnaðarákvörðun í héraðsdómi hafi verið byggð á fram lögðum málskostnaðarreikningi lögmanns síns, þar sem gert hafi verið ráð fyrir virðisaukaskatti á þóknunarliði. Þessari aðferð hafi sóknaraðili ekki mótmælt, hvorki í héraði né fyrir Hæstarétti.

5. Ágreiningur aðila um það, hvort heimilt hafi verið á grundvelli framangreinds dóms Hæstaréttar frá 28. apríl 1994 að gera fjárnám til lúkn-ingar virðisaukaskatti af málflytningsþóknun auk þeirrar málskostnaðar-fjárhæðar, sem ákvörðuð er í dómsorði og þegar hafði verið goldin. Þau ákvæði dómsins, sem hér koma til álita, hafa verið tilgreind. Úrlausnarefnið er því, hvort fyrirvari í forsendum dóms, þess efnis, að ekki hafi verið tekið tillit til virðisaukaskatts við málskostnaðarákvörðun, skeri úr um það, hvort bæta megi slíkum skatti við málskostnað, sem tiltekinn er í dómsorði.

Í 2. mgr. 114. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála segir, að í dóms-orði skuli aðalniðurstæða máls dregin saman, svo sem sýkna, ef sýknað er af öllum efniskröfum, kröfur stefnanda, sem eru teknar til greina, o. s. frv. Í athugasemdum við ákvæði þetta í frumvarpi að lögum segir, að efnislega svari fyrirmælin til ákvæða 2. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936, en þar sagði, að í dómsorði skyldi greina m. a. aðalniðurstöðu máls, þ. á m. það, sem full-nægja skyldi með aðför. Af þessu virðist mega draga þá ályktun, að niður-stæða um málskostnað skuli saman dregin í eina fjárhæð, auðsæja og óskipta.

Samkvæmt lögum nr. 50/1988 um virðisaukaskatt er lögfræðipjónusta al-mennt virðisaukaskattsskyld. Byggist skattskyldan á meginreglu 2. mgr. 2. gr. laganna, sbr. einnig upphafsákvæði og 1. tl. 3. gr., en samkvæmt því ákvæði hvílir skylda til að innheimta virðisaukaskatt og standa skil á hon-um í rikissjóð á þeim, sem í atvinnuskyni eða með sjálfstæðri starfsemi sinni selja eða afhenda vörur eða verðmæti ellegar inna af hendi skattskylda

vinnu eða þjónustu. Dæmdur málskostnaður eða úrskurðaður, þ. e. sú heildarfjárhæð, ákvörðuð að álitum, sem aðila dómsmáls er gert að greiða öðrum vegna reksturs þess, fellur ekki hér undir. Hins vegar tekur skattskyldan til krafna lögmanna aðilanna á hendur umbjóðendum sínum um þóknun fyrir vinnu að málinu (málflutning). Í dómsmálum er oft gerð krafa um það, að við ákvörðun málskostnaðar verði og þá eftir atvikum auk þegar útlagðs kostnaðar vegna málsins, tekið tillit til skyldu aðila til að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun. Slík kröfugerð er eðlileg, þegar í hlut á aðili, sem getur ekki nýtt sér greiddan virðisaukaskatt sem innskatt við eigin skattskil, sbr. 1. mgr. 16. gr. laga nr. 50/1988 og 25. gr. reglug. nr. 50/1993, vegna þess að hann rekur annaðhvort ekki virðisaukaskattsskylda starfsemi eða málflutningsþóknunin varðar ekki virðisaukaskattsskylda starfsemi hans. Þegar krafa er gerð um „málskostnað auk virðisaukaskatts“, er það vísbending um, að ruglað sé saman málskostnaði og málflutningsþóknun.

Hæstiréttur hefur í dómi frá 5. nóvember 1993 í málinu nr. 428/1993 kveðið á um það, hvernig leysa beri úr ágreiningi eins og þeim, sem uppi er í máli þessu. Kærður hafði verið úrskurður um ágreining, sem risið hafði við aðfarargerð á grundvelli dóms Hæstaréttar, sem í dómsorði hafði kveðið á um greiðslu kærumálskostnaðar, að fjárhæð 20.000 krónur, en í forsendum sagði, að við ákvörðun kærumálskostnaðar hefði ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts. Segir í forsendum dómsins: „Sé í dómsmáli dæmdur málskostnaður, sem bera á virðisaukaskatt samkvæmt upphafsákvæði og 1. tl. 3. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt, má aðför gera til tryggingar málskostnaðinum að viðbættum virðisaukaskatti, þótt hans sé eigi getið í dómsorði, enda fari ekki á milli mála, að skatturinn sé ekki innifalinn í málskostnaðinum. Í dómi Hæstaréttar, sem vitnað er til í hinum kærða úrskurði og krafa sóknaraðila byggist á, er skýrt tekið fram, að ekki hafi verið tekið tillit til virðisaukaskatts. Eigi er um það deilt, að borið hafi að reikna virðisaukaskatt af umræddum kærumálskostnaði . . .“

Samkvæmt framangreindri skýringu Hæstaréttar ber að fara, og er niðurstaða málsins sú, að fallist er á kröfu varnaraðila. Málskostnaður ákveðist 45.000 krónur. Ákveðið er, sbr. 2. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989 um aðför, að málskot úrskurðar þessa til æðra dóms fresti frekari fullnustuaðgerðum.

Sigurður Hallur Stefánsson héraðsdómari kveður upp úrskurðinn.

3009

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Framangreint fjárnám er staðfest.

Sóknaraðili, Jón Valentínusson, greiði varnaraðila, Jan Gunnari Davidsson, 45.000 krónur í málskostnað.

Málskot úrskurðar þessa frestar frekari fullnustuaðgerðum.
